

Tisková zpráva

Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – únor 2020

- ⊙ Téměř tři pětiny (59 %) respondentů považují starost vlády o sociální situaci rodin s dětmi za přiměřenou, více než čtvrtina (28 %) ji vnímá jako nedostatečnou.
- ⊙ Starost vlády o sociální situaci rodin s dětmi je v současnosti hodnocena nejlépe od roku 2004, kdy byla tato otázka pokládána poprvé.
- ⊙ Přibližně devět z deseti Čechů souhlasí s tím, aby byla zavedena pružná pracovní doba nebo zkrácené pracovní úvazky pro rodiče s malými dětmi a aby byla provozována družina u každé základní školy. Nejméně dotázaní souhlasí se zavedením plošných přídatků na děti (56 % souhlasí, 36 % nesouhlasí).

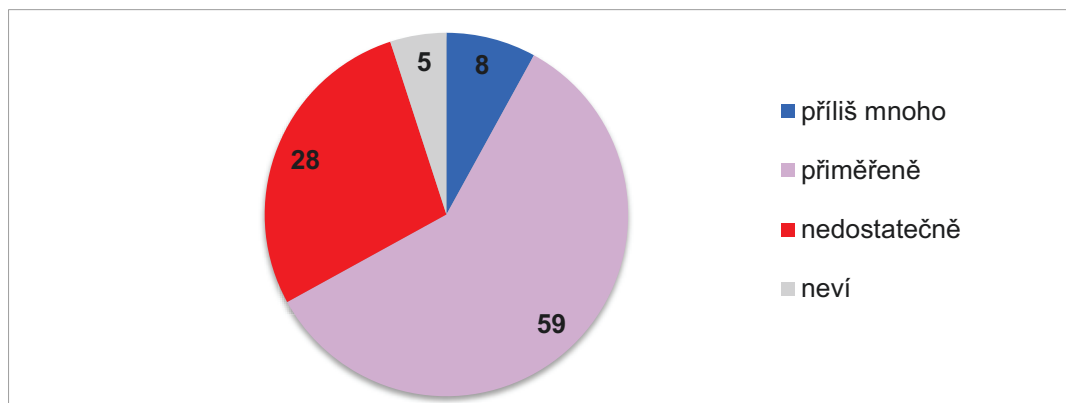
Zpracovala:
Radka Hanzlová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 587; E-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz

Do únorového šetření Naše společnost zařadilo CVVM i sadu otázek týkajících se sociální a rodinné politiky. Respondenti hodnotili celkový postup vlády v případě sociální situace rodin s dětmi a dále se vyjadřovali ke konkrétním opatřením spojených s rodinnou politikou.

Pokud jde o celkové hodnocení toho, do jaké míry se vláda stará o sociální situaci rodin s dětmi, více než čtvrtina (28 %) dotázaných hodnotí zájem vlády jako nedostatečný (viz graf 1). Téměř tři pětiny (59 %) respondentů považují starost vlády o sociální situaci rodin s dětmi za přiměřenou a necelá desetina (8 %) dotázaných ji hodnotí jako příliš velkou. Zbývajících 5 % dotázaných nedokázalo odpovědět a zvolilo možnost „nevím“.

Graf 1: Jak se vláda stará o sociální situaci rodin s dětmi (v %)¹

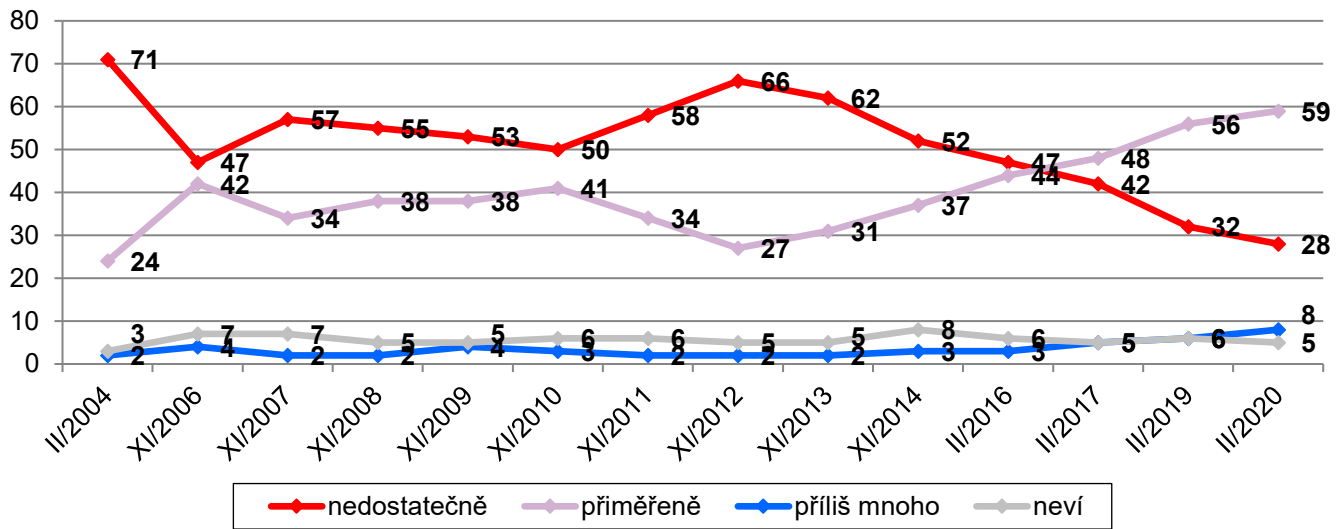

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější charakteristiky respondentů ukazují, že jako nedostatečný vnímají zájem vlády o sociální situaci rodin s dětmi častěji ženy (31 %, muži 25 %), ti, kteří jsou v současnosti na mateřské nebo rodičovské dovolené, nezaměstnaní, lidé, kteří deklarují špatnou životní úroveň vlastní domácnosti (46 % se špatnou životní úrovní hodnotí zájem jako nedostatečný oproti 26 % dotázaných s dobrou životní úrovní), dotázaní, kteří jsou nespokojení s vlastním životem i se současnou politickou situací, lidé nezajímající se o politiku a ti, kteří nedůvěřují vládě. Jako nedostatečné hodnotí postupy vlády v rámci sociální situace rodin častěji rovněž lidé, kteří se zařazují na škále pravolevé politické orientace jednoznačně k levíci a potenciální voliči KSČM či SPD. Naopak nebyly zjištěny žádné rozdíly podle počtu nezaopatřených dětí žijících v domácnosti.

¹ Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci rodin s dětmi příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Graf 2: Jak se vláda stará o sociální situaci rodin s dětmi – časové srovnání (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

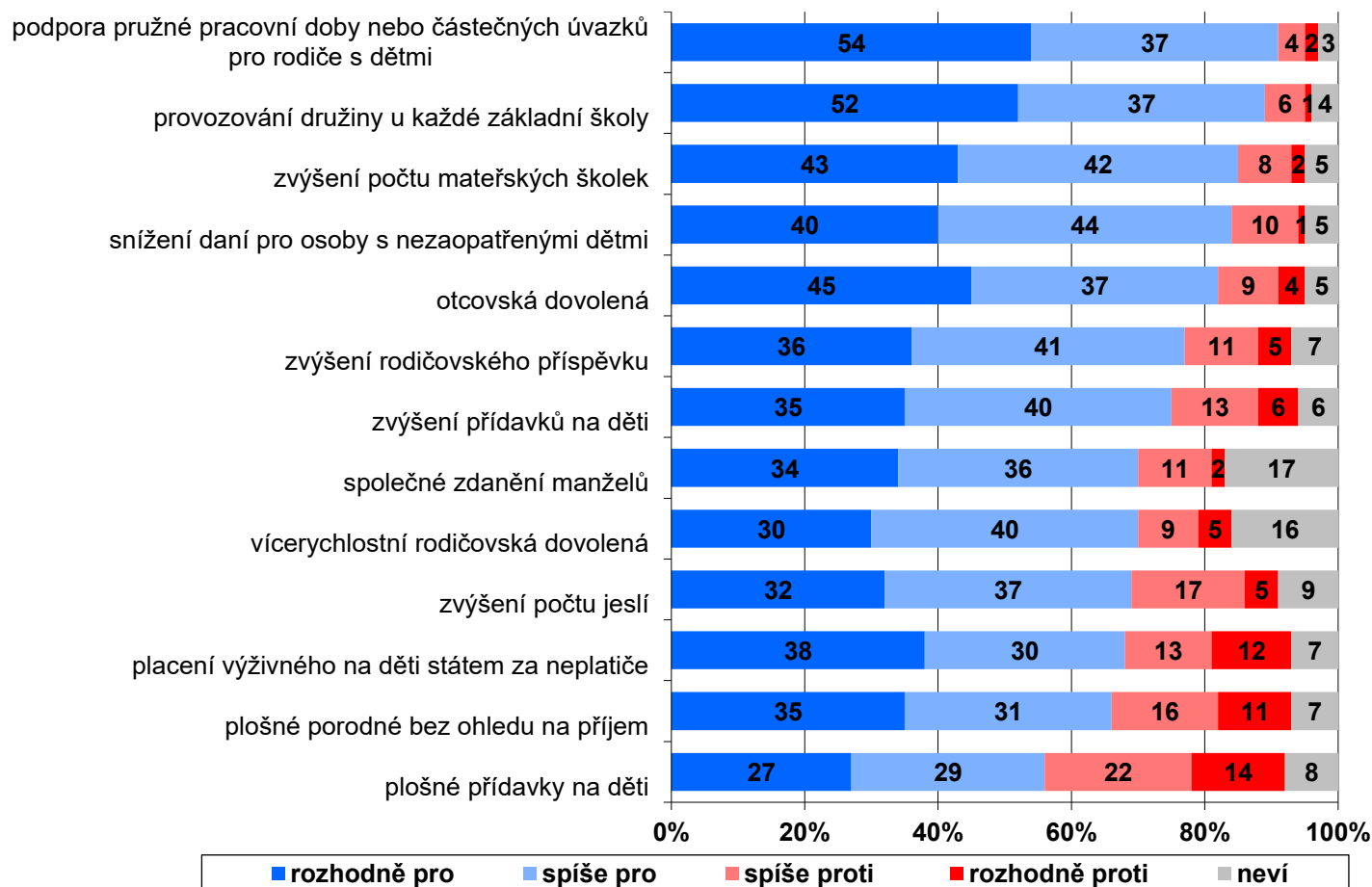
Z časového srovnání (viz graf 2) můžeme vidět, že od roku 2007 do roku 2010 postupně klesal podíl těch, kteří se domnívali, že se vláda stará o sociální situaci rodin nedostatečně ve prospěch názoru, že se stará přiměřeně. V následujících dvou šetřeních (rok 2011 a 2012) se situace obrátila a podíl přesvědčených o nedostatečném zájmu vlády o sociální situaci rodin vzrostl (meziroční nárůst vždy o 8 procentních bodů) a podíl těch, jež hodnotili starost vlády jako přiměřenou, poklesl (v součtu o 14 procentních bodů). Od roku 2012 pak dochází k postupnému trvalému poklesu lidí s pocitem, že vláda sociální situaci rodin s dětmi řeší nedostatečně a paralelně k nárůstu těch, jež hodnotí péči ze strany vlády o rodinnou politiku jako přiměřenou. V šetření z roku 2016 došlo k vyrovnání podílu těchto dvou odpovědí a v dalším šetření z roku 2017 poprvé od počátku měření v roce 2004 statisticky významně převážil podíl těch, kteří hodnotí starost vlády o sociální situaci rodin s dětmi jako přiměřenou. Vzárustající trend odpovědi „přiměřeně“ pokračoval i v následujících dvou šetřeních. Konkrétně do dalšího šetření v roce 2019 vzrostl podíl této odpovědi o 8 procentních bodů a poprvé převýšil polovinu dotázaných (56 %) a zároveň o 10 procentních bodů na dosud nejnižší hodnotu poklesl podíl těch, kteří si myslí, že se vláda o sociální situaci rodin s dětmi stará nedostatečně. V aktuálním šetření pak došlo k dalšímu poklesu (o 4 procentní body) názoru o nedostatečnosti péče o rodiny s dětmi ze strany státu na dosud nejnižší hodnotu (28 %) od počátku měření (tj. v roce 2004) a mírně (statisticky nevýznamně) vzrostl podíl těch, co si myslí, že se vláda stará „přiměřeně“ na novou maximální hodnotu (59 %). Podíl těch, kteří vidí starost vlády o sociální situaci rodin s dětmi jako příliš velkou, se stabilně pohybuje okolo 5 % dotázaných, nicméně v aktuálním šetření mírně vzrostl a dosáhl nové nejvyšší hodnoty 8 % dotázaných. Celkově je současný stav hodnocení nejlepší od roku 2004, kdy byla tato otázka pokládána poprvé.

Další otázka se týkala již konkrétních opatření státu v rámci rodinné politiky. Obecně lze říci, že většina opatření je českou veřejností vnímána kladně a většina občanů by podpořila jejich zavedení či uplatňování (se všemi opatřeními vždy souhlasí alespoň polovina dotázaných), jejich rozlišení je tedy možné spíše na více a méně preferované nežli na přijímané a odmítané (viz graf 3).

Přibližně devět z deseti Čechů souhlasí s tím, aby byla zavedena či uplatňována pružná pracovní doba nebo zkrácené pracovní úvazky pro rodiče s malými dětmi (91 % je rozhodně nebo spíše pro) a aby byla provozována družina u každé základní školy (89 % je rozhodně nebo spíše pro). Více než čtvrtina dotázaných by podpořila zvýšení počtu mateřských školek (85 % je rozhodně nebo spíše pro), snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi (84 % je rozhodně nebo spíše pro) a zavedení otcovské dovolené (82 %), což znamená týden placeného volna pro otce, který je možno čerpat do šesti týdnů po narození dítěte. Přibližně tři čtvrtiny respondentů by odsouhlasily zvýšení rodičovského příspěvku (77 %) a zvýšení přídatků na děti (75 %). Zhruba sedm z deseti respondentů by podpořilo společné zdanění manželů a vícerychlostní rodičovskou dovolenou (shodně 70 %), zvýšení počtu jeslí (69 %) a placení výživného státem za neplatíče, od kterých by pak stát peníze vymáhal (68 %). Pro zavedení plošného

porodného bez ohledu na příjem je v současnosti 66 % české veřejnosti. Nejnižší podporu ze všech dotazovaných oblastí má zavedení plošných přídavků na děti, které by podpořila nadpoloviční většina (56 %) dotázaných a více než třetina (36 %) by je nepodpořila.

Graf 3: Názory na uplatňování či zavádění konkrétních opatření státu v rodinné politice (v %)²

Pozn.: Položky seřazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně pro“ a „spíše pro“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

Pokud jde o plošné dávky je na tomto místě vhodné poznamenat, že nižší podpora oproti ostatním opatřením vychází především z obecné podpory českou společností spíše adresných sociálních dávek nežli těch plošných. Tyto závěry podporuje i tisková zpráva týkající se přímo sociálních dávek, kterou vydalo CVVM v prosinci loňského roku³. Zde podporují plošné dávky necelé tři desetiny (29 %) dotázaných, názor, že dávky a služby sociálního systému mají být určeny pouze potřebným a lidem v nouzi, vyjádřily více než dvě pětiny (43 %) dotázaných. Vidíme tedy, že i přes preferenci adresných sociálních dávek, dosahují plošně vyplácená opatření v rámci rodinné politiky poměrně vysokou podporu.

² Znění otázky: „Co si myslíte o následujících opatřeních? Jste pro nebo proti, aby byla uplatňována, či zaváděna?“ a) Snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi, b) zvýšení počtu jeslí, c) zvýšení počtu mateřských školek, d) podpora pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi, e) společné zdanění manželů, f) zvýšení přídavků na děti, g) provozování družiny u každé základní školy, i) „vícerychlostní“ rodičovská dovolená s různými výškami příspěvků podle počtu let strávených na dovolené, což znamená, že za kratší dobu jsou vyšší platby, za delší dobu platby nižší, j) zavedení plošného přídavku na děti, tedy že přídavek je vyplácen všem, bez ohledu na příjem, k) zavedení vyplácení plošného porodného, tedy že porodné je vyplácené všem bez ohledu na příjem, l) otcovská dovolená, tedy týden placeného volna pro otce, který mohou čerpat po narození dítěte, n) zvýšení rodičovského příspěvku, o) v případě neplacení výživného na děti jeho hrazení státem, který by pak peníze od neplatičů vymáhal.“ Varianty odpovědí: rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti.

³ Viz tisková zpráva CVVM Názory české veřejnosti na sociální zabezpečení – prosinec 2019 - https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5088/f9/es200113.pdf

Časové srovnání znázorněné v tabulce 1 ukazuje proměny v názorovém rozložení občanů ve vztahu k opatřením rodinné politiky v rozmezí let 2004 až 2020.

Tabulka 1: Názory na uplatňování či zavádění konkrétních opatření státu v rodinné politice – čas. srovnání (%)

	XI/04	XI/06	XI/08	XI/10	XI/11	XI/12	XI/13	XI/14	II/16	II/17	II/19	II/20
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
podpora pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi	92/4	90/4	91/4	87/6	91/5	90/5	92/3	89/6	91/5	90/5	90/6	91/6
provozování družiny u každé základní školy	82/8	78/8	86/9	82/9	87/5	88/5	89/5	90/5	87/6	89/5	88/6	89/7
zvýšení počtu mateřských školek	55/26	66/17	84/8	81/10	84/7	86/7	89/5	89/5	83/9	88/5	83/10	85/10
snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi	91/5	87/7	88/10	79/14	84/11	89/8	87/8	84/5	87/9	89/6	84/11	84/11
otcovská dovolená	-	-	-	-	-	-	-	-	84/10	80/14	82/12	82/13
zvýšení rodičovského příspěvku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80/13	77/16
zvýšení přídavků na děti	89/7	76/16	83/14	72/21	78/17	80/14	78/15	77/17	82/13	83/13	77/17	75/19
společné zdanění manželů	73/7	73/8	72/11	70/13	71/9	72/9	73/10	68/11	74/10	70/12	68/15	70/13
vícerychlostní rodičovská dovolená	-	-	-	58/19	60/17	65/16	66/15	64/15	72/11	65/16	68/16	70/14
zvýšení počtu jeslí	41/39	48/34	63/25	64/23	66/22	69/21	70/20	70/20	70/18	70/20	63/24	69/22
placení výživného na děti státem za neplatiče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74/21	68/25
plošné porodné bez ohledu na příjem	-	-	-	-	60/33	66/28	65/29	64/30	71/24	69/25	67/27	66/27
plošné přídavky na děti	-	-	-	-	45/46	51/42	51/42	51/40	58/36	54/39	50/43	56/36

Pozn.: „+“ znamená součet odpovědí „rozhodně pro“ a „spíše pro“, „-“ je součtem odpovědí „spíše proti“ a „rozhodně proti“. Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi „neví“. Položky seřazeny sestupně podle podílu „+“ v aktuálním výzkumu.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Vidíme, že k výraznějším posunům oproti minulému šetření z roku 2019 došlo v případě zavedení plošných přídavků na děti, kde poklesl (o 7 procentních bodů) podíl odmítnutí a vzrostl (o 6 procentních bodů) podíl těch, kteří je podporují, a aktuální hodnoty se vrátily na úroveň z let 2016 a 2017. Dále v případě placení výživného státem za neplatiče poklesl podíl podporovatelů o 6 procentních bodů a mírně se zvýšil podíl těch, kteří to odmítají (nárůst o 4 procentní body). Toto opatření bylo do minulého výzkumu zařazeno poprvé a až další výzkumy ukážou, zda jde o jednorázový výkyv nebo déletrvající trend. Nárůst souhlasných vyjádření (o 6 procentních bodů) jsme zaznamenali také v případě zvýšení počtu jeslí, čímž se hodnoty vrátily na úroveň z let 2011 až 2017. Z časového srovnání dále vyplývá, že poměrně stabilně ve velké míře podporované (v průměru kolem 90 %) je ve sledovaném časovém období zavádění pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi (více viz tabulku 1).

Faktorová analýza ukázala, že zmíněná opatření lze shrnout do třech základních dimenzí, které vyčerpávají 60 % celkové variance v rotovaném řešení. První faktor tvoří opatření týkající se plošných přídavků na děti a plošného porodného, tedy podpory vyplacení těchto přídavků bez ohledu na příjem rodičů, a dále zvýšení rodičovského příspěvku a přídavků na děti. Do druhého faktoru spadají opatření spojená s možnostmi dřívějšího návratu do zaměstnání a zapojení do pracovního procesu a podporou pracujících rodičů, konkrétně podpora pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi, vícerychlostní rodičovská dovolená, snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi, otcovská dovolená a společné zdanění manželů. Poslední faktor se pojí s podporou kolektivních zařízení pro péči o předškolní děti, konkrétně jde o zvýšení počtu jeslí a zvýšení počtu mateřských školek. Dvě položky nelze jednoznačně zařadit pouze do jednoho faktoru, neboť částečně spadají do dvou faktorů – položka placení výživného státem za neplatiče, od kterých by pak stát peníze vymáhal, spadá částečně do prvního a druhého faktoru a položka provozování družiny u každé základní školy pak do druhého a třetího faktoru.

Následně respondenti vybírali z těchto opatření tři, která považují za nejvíce prioritní k řešení. Z tabulky 2 vidíme, že vláda by se dle veřejnosti měla aktuálně v oblasti rodinné politiky nejvíce soustředit na snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi (40 % respondentů vybralo v jedné ze tří možností). Jako další významná priorita se ukazuje podpora pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi (35 %). Více než čtvrtina pak považuje za klíčové opatření placení výživného na děti státem za neplatiče, zvýšení počtu mateřských školek a zvýšení přídavků na děti (shodně 27 %). Dalším prioritním opatřením, které v jedné ze tří možností uvedla necelá čtvrtina (24 %) respondentů, je zvýšení rodičovského příspěvku. Poměrně často byla mezi třemi nejzásadnějšími opatřeními zmiňována i opatření týkající se provozování družiny u každé základní školy (21 %) či společného zdanění manželů (19 %).

Tabulka 2: Opatření, která by měla být prioritou vlády (v %)⁴

	XI/2007	XI/2008	XI/2009	XI/2011	XI/2012	XI/2013	II/2017	II/2019	II/2020
snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi	60	56	60	54	62	54	45	37	40
podpora pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi	50	47	50	44	43	39	37	32	35
placení výživného na děti státem za neplatiče	-	-	-	-	-	-	-	29	27
zvýšení počtu mateřských školek	19	28	27	34	33	40	30	26	27
zvýšení přídavků na děti	43	49	49	39	42	37	36	25	27
zvýšení rodičovského příspěvku	-	-	-	-	-	-	-	25	24
provozování družiny u každé základní školy	14	15	13	18	13	16	18	17	21
společné zdanění manželů	30	27	30	31	29	32	20	19	19
otcovská dovolená týden po narození dítěte	-	-	-	-	-	-	21	18	16
plošné přídavky na děti	-	-	-	14	16	18	14	11	13
plošné porodné	-	-	-	17	21	21	17	15	12
zvýšení počtu jeslí	9	12	10	16	14	14	12	11	12
vícerychlostní rodičovská dovolená	-	-	-	11	15	14	11	13	11
bez odpovědi	22	20	17	17	9	11	12	18	13
neví	5	4	4	4	3	3	2	3	2
žádné	1	1	1	1	0	1	1	2	1
Celkem	300	300	300	300	300	300	300	300	300

Pozn.: Vzhledem k tomu, že každý respondent mohl uvést až tři položky, činí součet všech možných odpovědí 300 %. Položky seřazeny sestupně dle aktuálních výsledků.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

⁴ Znění otázky: „Pokud byste měl vybrat z nabízených opatření ta, jež by měla být nejvyšší prioritou vlády, která by to byla? Vyjmenujte maximálně tři.“

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v20-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>1. - 13. 2. 2020</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a</i>	
<i>Vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1039</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>182</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ES.3, ES.4, ES.5</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>es200319</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>19. března 2020</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Radka Hanzlová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |
